

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍ

Տարեկան 12 ձր.

Վեցամսեայ 6 ձր.

ԱՐՏԱՍՍԱՆՈՒՄ

Երկու քիւրակի ծրարով

Տարեկան . . . 14 ձր.

Վեցամսեայ . . . 7 ձր.

ԱՍԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2. 60 Տոլար

Վեցամսեայ 1. 50 »

ԿԱՆՈՒԿ

Խանութան ողբ
20 սանթիմ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՆԿԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՈՒՆ ԶԵՄԵՐՈՒԹԻ ԵՒ ՇԱՐԱԹ

Կրտսերները եւ չեն
տրոշիր

ՀԱՍՏԻ

Rédaction du journal

Ir. vounk

VARNA (Bulgarie)

Редация

на ВѢСТНИКЪ

ИРАВУНК

ВАРНА

ԲՆԱՄԱՏ ՅԵՐԱՓՈԽԱԿԵՐ

Մեր 87 թուով հրատարակած էինք Բեդերպուրիի յուն վարատոյ մեծ յեղափոխութեան կազմակերպիչ և առաջնորդող կաթոն քահանայի տեսակցութիւնը խմբագրի մը հետ : Չենք գիտեր թէ մեր ընթերցողներէ հարկերի քանին կը պատահուի անգրագիտութեամբ հայ յեղափոխական ընթացքին՝ Տէր կաթոնի խօսքերը ուղի ուղով կարդալէ յետոյ :

Մեր առաջադիւծ յեղափոխականներու գործընկերակիցն ու թաքթիքին լրջօրէն հետեւող մը եթէ ուղարկութեամբ կարդար Տէր կաթոնի քննադատական այն խօսքերը՝ միայն «Խուսափա» բառը «Հայաստան» բառին փոխարինելով կը կարդային : Բայց, եթէ ըսողը Հայ մը կամ հայ եկեղեցական մը բլլար յեղափոխական կաթոն քահանային տեղը սա տարբերութիւնը պիտի ունենայինք որ մեր յեղափոխ վարիչները կամ առանց փողարները պիտի գոչէին անմիջապէս — «Դա մի գաւաճան է. դա յընդեւ է և չգիտէ ինչ է խօսում» :

Բայց կաթոն քահանան յնդած չէ, ոչ ալ գաւաճան : այն էր որ գեռ երէկ անգէն ամբոխին գլուխը անցած անվահանորէն արջաւեց բռնակալութեան որջը, Չարի պալատը, քնդակներ ընդունելով իր մարմնոյն վրայ : Այն, միեւնոյն կաթոնն է որ գեռ այսօր կը յայտարարէ լեւիս անձըս կապած եմ գործաւորաց ճակատագրին հետ : Եթէ անոնք որոշեն դէպի մահ գիւղի կերթալ անոնց հետ, միայն թէ ցառ ու կասկած ունենալով սրտիս մէջ այս կուսին հետեւանքի մասին : Բայց եթէ յաղթել կուզենք, պարտինք հանդարտութիւն մը առաջ բերել գործաւորաց մէջ, որպէսզի միջոց ունենանք կազմակերպուելու եւ կառնանք արդիւնքներ ձեռք բերել :

Տէր կաթոն կըսէ իր խօսակցին, «Յեղափոխական շարժումն պարագային է իրողութիւնը ըմբռնելու մէջ թերի են, ինչպէս ես ալ թերի կըմբռնէի երբ Ռուսաստանէ գոյրս կը գտնուէի եւ հետեւապէս չէի կըրնար ժողովուրդին հետ ուղղակի յարաբերութիւն մէջ մտնել :

Մեր առաջադիւծ յեղափոխականներէն որոնք են որ թրքահայաստանի մէջ գտնուած ըլլան և ուղղակի յարաբերութիւն ունենան երկրի ժողովուրդին հետ :

Կը յարէ հայր կաթոն «Մայրաքաղաք կուսակցութեանց պետերը, որոնց համար խորին յարգանք կը տածեմ, թաքթիքի խոշոր սխալներ կը գործեն, անմիջապէս զինեալ ապստամբութիւն յարուցելով կամ պահանջելով, ստանց պայմանաւոր, ու թրքոսան մէջ հանրապետութեան մը հաստատումը տեսնել» :

Այլանչը խօսի անպատրաստ ու անգէն «Սասունը ապստամբած» յայտարարող և վանն ալ կրակի մէջ ձգել ջանացող մեր տաք գլուխներուն :

Կաւելցիք Տէր կաթոն «Անոնք կը սխալին մանաւանդ գիւղացի և գործաւոր ամբոխի մը քի իրական արտադրութեան մասին : Գիւղացի անբոք սերտօրէն կապուած է ձորիկի գաղափարին : Նա ապստամբած է պաշտօնեաներուն և կալուածատէրերուն դեմ, բայց գլխի մտաւորականներն ալ աւելի լաւ արտադրութիւններ չունին» :

Արդեօք որչա՞փ կը սխալին մեր արտասահման նստող յեղափոխական վարիչները երկրի ժողովրդին կամ ամբոխին մօտը իրական տրամադրութեան մասին : Եւ որչա՞փ խենթ ու յիմարտոցէն վախած պէտք է նկատել այն հակադրական ընկերվարական հայ յեղափոխականները որոնք չեն կրնար ըմբռնել թէ իսլամ գիւղացին և խուժանը որ աստիճան լեւրտօրէն կապուած են Սուլթանիկի գաղափարին և ինչկը նշանակէ անոնց ըսել «Սուլթանիկի տապալինք ու անոր տեղ հաստատութիւն ու եղբայրութիւն հաստատել» : Սուլթանիկի տապալում, Կեալուրի հետ հաստատութիւն . . . Անոնք այն տեսակ բաղձանքներ և

առաջարկներ են որոնք ոչ թէ միայն տղէտ իսլամ ամբոխին խելքին ու գլուխին մէջ չեն սրղ միր, այլ նոյն իսկ անոնց առեալ ու զարգացած գաղափարն ալ չը հասցնուիր այդ բաղձանքներուն հետ :

Տէր կաթոն կը վերջացնէ այսպէս : «Եթէ յաղթել կամ արգիւնքներ ձեռք բերել կուզենք, պէտք է հանդարտօրէն կազմակերպուինք ու պատրաստենք :

ԿՈՎԿԱՍԻ ԱՐԿԱԾԵՍԼՆԵՐԸ

Տիգրան և իմարէթի առաջնորդ Տ. Գարեգին արք. Սաթուհեան որ կովկասի հայ արկածները նպաստամատուց յանձնախումբի նախագահ կարգուած է Վեհ. կաթողիկոսէն, բոլոր հայոց ուղղեալ հետեւեալ կոչը հրատարակութեան տուած է.

Հայ ժողովուրդ, մեր պատմական անցեալս մ'աշխատեալ յաճախ անդի ունեցող հալածանքն ու թշուառութիւններն այս անգամ էլ ուժեղ թափով ցնցելն զբարեկամ խաղաղ շաղկով ընթացող սերնդի դառնացած սիրտն ու զգացմունքը : Աստի վայրենի և արեւնոյշտ շատ ազգեր քանիցս քարոյ լսանք արին հայրենիքը, արեւան հեղեղներով ծածկեցին ընկալաւորները սեւ անցկացրին սիրելիներդ եւ աղքատութեան դուռը հասցրին քեզ : սակայն դու չը յուսահատուցիր, միշտ ոտքի ելար, ինքնօգնութեան գաղափարով առաջնորդեցիր և քրիստոնէութեան ու քաղաքակրթութեան զօրը ծածանելով գոյութիւնդ շարունակեցիր : Այժմ էլ քու դարաւոր զրացները կրկին գաւաճանեցին քեզ : հայի արինով ներկվեցան ամբողջ գաւառներ, պատմական Ղարաբաղը, Երևանի, Հին Նախիջևանի չըջալից գիւղերը, Շարուր-Պալարապետը նորից սրածութեան և կողոպուտի տապալէզ դարձան : Կովկասի բոլոր բնակիչներն են և կենարան Պագու. հայ քաջարի Մէլիքները ձեռակա Շուշի եւ հայութեան ամենահին պատգարան Նախիջևան քաղաքները չէն ու վարթամ հայկական թաղերը քարուքանդ և հրդեհի ճարակ եղան : սոսկալի բարբարոսութիւնը մի քանի օ-

րում ոչնչացրեց երկար ու ձիգ տարիների ընկացած դառն քրտնքով ձեռք բերված ինչքն ու հարստութիւնը : Հարիւրաւոր քաջ երիտասարդներ զոհվեցան ինքնապաշտպանութեան կուռում, ծերունիներ, կանայք ու մանուկներ խողովակեցան անգութ ձեռքերով : Բազմաթիւ չէն ու լի օջաղներ աղքատացան, օրուայ հացի կարօտ մնացին, այնպիսով ձեռքերից զրկվեցին քաղաքացի մեծ անտուն, անգործ, անտիրական, գիւղացի կոյրերը տաւարն ու ոչխարը, իրան ապրուստ հայթայթող հողը մընաց անմշակ :

Վրայ է հասնում ցրտալուծ ձմեռը, սրից ու կրակից ազատված թըշվառներն այժմ մահ է սպառնում ցուրտը ու սովը : արդեօք ո՞վ պէտք է ծածկէ նրանց մարկութիւնը, ո՞վ պէտք է տաք օթեւան եւ կերակուր տայ, ո՞վ պէտք է հոգայ նրանց դառնացած սրտերը, ընկճված հոգիները սփռվելու : Եւ միթաւրեւ համար : Միայն դու. հայ ժողովուրդ : Բացի քեզանից ուրիշ պաշտպան չունի հայութիւնը, դու էիր, մօտիկ անցեալում ոտքի կանգնեցիր Տաճկահայաստանի սովեալներին, Չէյթունի հրկիզեալներին : Այժմ էլ դու եւ թշուառների յոյսն ու ապաւէնը, դու պէտք է որքեա նրանց աղիողորմ աղաչանքները, դու պէտք է մեղմոցնես հարազատներիդ վըշտացած սրտի կսկիծը : Հայ ժողովուրդ, իրեւ կենարանական քաղաքի պաշտօնեայ ինձ են դիմում թշուառները, զրկվածներն ու հարստահարուածները, որոնք գրաւոր եւ որոնք բանաւոր : յիրաւի նրանց ցաւը մեծ է, դառն՝ եւ կարօտ համայնական օգնութեան : Թոյլ տուր ինձ, հայ ժողովուրդ, ալիկով ծովի մէջ խեղդող սիրելիներդ—եղբայրներիդ ու քոյրերիդ վշտերին ու ցաւերին թարգման լինել, որոնք քեզ են դիմում իրանց ծննդավայրի աւերակների անկիւններում կծկված, ցնցոտիների մէջ փաթթված եւ հազիւ ցամաք հացով կերակրվող հարուստ սիրելիներդ, կողոպուտի եւ աւարատութեան ենթարկուած եղբայրներդ ու քոյրերդ : Երբեք ճանապարհին ընկած այսօրվայ ծանր վերաւորը քո արեւնակիցն է, քո հարազատը, բարի սամարացու զերը դու պէտք է կատարես. քո բարոյական պարտքն է այդ :

Հայ ժողովուրդ, քո օգնութեամբ պէտք է արիանան յուսահատվածները, վերանորոգվեն աւերակները, միթողներ որ հարազատներիդ թշուառութիւնից ստիպված, լքված ու վերաւոր

հեռանալու իրանց պաշտած հող ու ջր-
բից, սիրելիների գերեզմաններից,
նախնեաց սրբավայրերից : Մի թող-
նի որ դիմեն ազգակործան դադ-
թականության եւ օտար երկնքի
տակ փչեն իրանց վերջին շունչը :
Եթէ սառնասրտութեամբ թող տաս,
որ թշուառների մի մասը սովամահ
լինի եւ մնացեալ մասը պանդխտու-
թեան մէջ ործնէ իւր փրկութիւնը,
իմացի՛ր, որ այս վերջիններն էլ ան-
գարձ կը կորչին,—յիշի՛ր Լեւոնասա-
նը,—եւ այսպէս կողկասի հայու-
թեան հիմքը կը խախտուի : Այս նեղ
եւ տագնապալի օրերուն եթէ լայն
չափով ինքնօգտութեան ու ինքնա-
պաշտպանութեան չը դիմես, իմացի՛ր,
որ նոյն իսկ քո գոյութեանն է մեծ
վտանգ սպառնում :

Հայ ժողովուրդ, նուէրներդ ու-
ղարկիր ամենայն Հայրապետի հովա-
նաւորութեան ներքոյ գտնվող Թիֆ-
լիսի յանձնաժողովի գանձապահ Պ.
Ալէքսանտր Մէլիք-Աղաբեանցին
(Թիֆլիս Կովկաս Ռուսիա) հասցէին
եւ վստահ եղիր, որ շատ թշուառ-
ների դառն արցունքներ պէտք է իր-
բես, օգնիր, խնդրում եմ, վայրկեանը
թանկ է. եւ հաւատացիր որ կը վար-
ձատրվես երկնաւոր Հօրից . իսկ ես
կաղօթեմ որ դու չեն թարկվես նման
փորձաքններ :

Առաջնորդ Թեմիս Հայոց
Վրաստանի եւ Իմէրէթի
ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՉԻՆԱՑԻՔ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆՈՑ ԴԷՄ

Ասկէ առաջ անգամ մը հաղոր-
դած էինք թէ Հնդկաչինի մէջ Չի-
նացիք սկսած են Ամերիկացեաց
դէմ «պայքօթ» ընել : Հակամարտի-
կեան այս հոսանքը Չինացեաց մէջ
անմիջապէս կը զօրանայ ու կը տա-
րածուի այս վերջերս : Այս նպա-
տակաւ ցրուած չինարէն յայտա-
բարութիւնն մը, հետեւեալ տողերը
կը քաղենք .

ՍՈՒԼԹԱՆԸ ՍՊԱՆՆԵԼՈՒ ՓՈՐՁԻՆ ՊԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Արտատպուած «ԱՐԵՒԵԼԻ»-էն)

[Եւր. նախորդ թիւին]

Մէհմէտ պղա Ռուսին քովէն ել-
լիւն էաք, տեսած է որ Մկրտիչ
նոյն կառքը կը վարէ : Եղի՞նք ական
գէպքէն իւր 15 օր առաջ, տեսած է
նաեւ որ Մկրտիչ կը վարէր քառ-
շուէ անիւներով շրջապատուած նոր-
օրինակ կառք մը որ իր ուշադը-
րութիւնը գրաւած էր : Այս կառ-
քին բեկորները ցոյց տուեցան Մէհ-
մէտ աղայի որ անմիջապէս հաստա-
տեց թէ Մկրտիչի վարած կառքն
է ան :

Մէհմէտ աղա ըսած էր նաեւ թէ Մ-
կրտիչը տեսած էր Եէնի Չալը,
ձէզայի փողոց Էտեւար Ժօրիսի ըն-
նակած արարթըմանին անկիւնը : Անոր
այս յայտարարութեան վրայ հարկ
դատուեցաւ քննութիւն կատարել
Մկրտիչի, Երուանդի, ինչպէս նաեւ
Պեղեցիի Էտեւար Ժօրիսի ինքնու-

«Ով եղբայրներ, արթնցէ՛ք
«Միացեալ Նահանգներ»-ը կը վե-
րահանէ մեզ նմարկէլ իրենց
բարբարոս դաշնագրին եւ մեզ հա-
րաւասարելու : Բոլոր Չինացիք աս-
կէ զայրացած են եւ համարարու-
թեան զգացումն մը մղեալ, որո-
շեք են այլեւս չինեյ ամերիկեան
ապրանքներ, որպէսզի անոնց յա-
ճանքունները միւր ուժը : Նոյնպէս այս
որոշման յուրը տարածուած է արդէն
ոչ թէ միայն մայրաքաղաքի մեր
բոլոր հայրենակիցներու մէջ, այլ նա-
եւ ուրիշ կեդրոններ փութացած են
հետեւել այս շրջումին եւ նոյնպէս
որոշք որ արտասահման կը գտնուին
անմիջապէս մեզ կը միանան : Այս
քայլը ամենամեծ պատիւը պիտի բերէ
400 միլիոն չինացի եղբայրներուն »
եւ ըն :

Չինացի հակամարտիկան շարժման
առաջնորդները ըլլալ կը կարծուին
աւելի չինացի գործաւորներ :

Քոչինչինի կամ Հնդկաչինի չինա-
ցիք այս յայտարարութեան պատճա-
ռը կը բազմաթիւն այսպէս :

«Ամերիկացիք ստուգի անգութ եւ
քծրաբարոս են : Անոնք կը չարչիկեն
մեր չինացի ազգայինները եւ զա-
նոնք հազար տեսակ ամբարաւարու-
թեան կենթարկեն : Անկախի է թո-
ւել այն ամեն հարստահարութեաները
որոնց պարտ են նմարկէլ Սմի-
րիկայ գաղմոգ Չինացիք : Եւ »

ՃԱՌՈՒՆԻ ՆԻՒԹ՝ ԿԻՆ ՃԱԿՆԱԳԸ

Բօրթոմօտի հայտութեան դաշնա-
գրին պարտնակութիւնը իմացուա-
ծին պէս, Ճարտնի երմտապէս արդէն
անցուկ վիճակին տեղեակ եղող ճա-
բոնացի քաղաքագետներ մտաւորա-
թեան մտնուեցան : Թերթերը սկսե-
ցին գրել եւ ոմանք բողոքել թէ
երկրը ինչպէս այս երմտական յա-
մբերին թոռնէն պիտի ազատուի :
Ներքին փոխառութեան գիմել թէ
արտաքին : Երկուքին ալ յաջողո-
թիւնը հաւանական չը թուի, եթէ
ոչ ծանր գոյն պայմաններով : Երկ-
րին մտկոլուողը դժգոհ ըլլալով

թեան նկատմամբ :

Մկրտիչ՝ Սեբաստացի Սարգիս կա-
րպեան անուն մարդու մը գաւակն
է, որ Գաթըղիզի Հայոց Վարժա-
րանին մէջ առած է իր ուսումը : Է
կատարեալ կերպով ֆրանսերէն յե-
զունը սովորելէ ետք, պահ մը սրմա-
քնութեան արհեստին հետեւած է,
եւ յետոյ Բերա Պ. Կրէկի արարթը-
մանին դոնապանութիւնը բնիկով առ-
ժամանակեայ կերպով ծննդավայրը
երթալ գալ յետոյ, խոտվարական
նպատակը գործադրուել համար զըր-
դուածով կառապանութիւնը սովորած է
եւ իր հետապնդած յեղափոխական նը-
պատակին ծառայելու տենչով քառ-
շուէ շրջապատով անուաւոր կառքին
կառքին կառապանութիւնը ստանձ-
նած է :

Ձիադարման Երուանդ Թրանկիլի ն
նապիւր կը ընտելէր եւ հիմա Բերուզ
անունով մայր մը ունի : Ասիկա եր-
կաթագործութեամբ կը պարտաւոր նա-
խապէս եւ վերջին դէպքերուն՝ ար-
դարութեան ձեռքէն ազատելու դի-
տուածով վառնա փախչողներն էր :
Վերջին հասկեցուեցաւ թէ այս ալ
միւնեւոր խոտվարական նկատու-
մով ստանձնած էր Ձիադարմանու-
թեան զբաղումը : Հետախուզութեանց

կնքուած դաշնագրին, չուզեր կառ-
վարութեան փոխ գրամ տալ : Ուստի
հարկ պիտի ըլլայ արտաքին փո-
խառութեան գիմել :

Ճարտնի պահպանողական Նիկոն
թերթը սապէս հաշուած է պետու-
թեան յաւելուածական ծախքերը :

«Պատերազմէն յետոյ Ճարտնի հը-
պատակները պարտաւոր են իրենց
կոնակը առնել հետեւեալ յաւելու-
ածական ծախքերը :

Ներքին փոխառութեանց տոկոս
նիւր տարեկան 26.000.000 ելն :

Արտաքին փոխառութեանց տոկոս-
ները տարեկան 39.247.000 ելն :

Պատերազմին հետեւանօք վերա-
ւորներու եւ զոհուածներու որբերուն
արուելիք նպաստը պէտք է հաս-
նի 40 000.000 ելնի :

Նոյնպէս պատերազմին պատճա-
ռաւ պէտք է ուրիշ ձեռնարկու-
թիւններ սկսիլ : Նոր գրաւուած
Լիւս-Սուրի, Սախալինի հարաւային
մասի, Գօրէայի եւայլնի մէջ, որոնց հա-
մար ահագին գուժարներ պէտք են,
որոնք 100 միլիոն ելնէ պակաս չեն
կրնար ըլլալ :

Առոնց վրայ սեւեցնելով պիւտ-
ձէին համար պէտք է լոյս զրամը
ժողովուրդը պարտաւորուած պիտի
ըլլայ ամէն տարի վճարել 400.000.000
ելն, որ կը հաւատարի մէկ միլիոն
ֆրանկի : (1 ելնը երկու քուկէս ֆր. է)

Եւրոպական պետութեան մը հա-
մար իսկ ծանր եղող այս տարեկան
գումարէն զատ պէտք է նկատի
առնել թէ պատերազմի հետեւանօք
Ճարտնի ժողովուրդը որ արտախճան
թշուառութեան մտնուած է :

Ճարտնիք թէ եւ օտարներէ կը
ծածկեն իրենց չքաւորութիւնը, բայց
իսկապէս աղքատ ժողովուրդը մը
են : Ծեւեկէք ինչ կը պատմեն :

«Եթէ պատահաւոր երկարիք զին-
ուորի մը տունը, անոր մայրը կամ
կինը անջնդ կեցիլ ծրարողով եւ
չատ չնորձով հաղուած, բայց եթէ
այս կարճ այցելութիւնէն չը գոհա-
նաք ու մտնէք տանը մէջ, հոն պի-
տի գտնէք տղաքները գրեթէ մեկ
ընտանիքի միւս անգամներն ալ
գուրջերով ծածկուած : Պիտի նկա

պահուն թէ՛ Մկրտիչի եւ թէ Երու-
անդի լուսանկարները ձեռք անցու-
ած են, որոնց ինքնութիւնը քա-
ցարձակապէս ճշդուած է :

Ժողիս, երկու անգամ հակցաքնու-
եցաւ : Նախ իր պատկանած պէճի-
ական Տէրութեան Կ. Պոլսոյ դեսպա-
նութեան առաջ թարգմանի Պ. Մար-
կիթիչի ներկայութեան, Ժողիս ծը-
նած է 1876 ին Անգլիոյ մէջ, Մին-
չեւ 13 տարեկան հասակը յաճախած
է Էթօլ Մուսիկէն գաղթը : Այս հա-
սակէն վերջը, այլեւս ուսման չի
հետեւելով, շատ անհաւատ ամսական-
ներով ծառայած է Անգլիոյ մէկ քա-
նի վաճառատուններու մէջ : Ասկէ
չորս տարի առաջ, Տէօչէ Լէվանթէ Լի-
նիէ շոգենային ընկերութեան Կ.
Պոլսոյ մասնաճիւղին քով 250 ֆր-
րանք ամսականով ծառայութեան մը-
տած եւ տարի մը ետքն ալ գերմա-
նական Սիւնկէր Ընկերութեան հայուա-
պահ Պ. Պաչի միջոցով Սիւնկէր րն-
կարութեան մէջ մրցուածով պաշտօն
կոչուած է 12 ասիկ մասականով : Նոյն
միջոցին ամուսնացած է Անգլիոյ Ան-
նա Նէլլին անուն կնոջ մը հետ, եւ
անցեալ տարի հոկտեմբերին իր ընա-
կութիւնը հաստատած է Բերա Ս. քա-
նա փողոց : Հիմա՞ թէ պէտք արարի-

տէք թէ ճարտնական տուններու
նախնական անկողնոյ կազմածը
բոլորովին անհետացեր է : Կերակուր
եկելու համար գործածուած վառա-
րանը չարաթէ մը աւելի է որ չէ
վառած : Եթէ քննութիւնը դեռ աւել-
ի առաջ տանիս, պիտի գտնես թէ
ընտանիքը յաճախ բաղկացած է եր-
կու քէն հինգ տղաքներէ, որ արտա-
րեկանէն փոքր, եւ խիստ չափ ան-
գամ մէկ երկու ծերերէ 70-80 տա-
րեկան : Եւ այս ամէնը սպրիտէ հա-
մար ընտանիքի մօրը աշխատութեան
կը կարօտին : Եթէ ան ալ հիւսնդա-
նայ . . . :

Ահա այսպէս կը նկարագրեն հայ-
րենիքին համար զոհուող Ճարտնի
զինուորին ընտանեկան վիճակը :
Արդէն երկրին շատ մը կողմերը
սովէ կը տառապին :

Մարաշիս Օնամայի տիկինը
Հայրենասէր Տիկնանց ընկերութեան
նախագահուհին ըլլալով, կը գրադի
պատերազմի մէջ ինոց զօրաց որ-
բերու եւ աշխարհու թշուառութիւ-
նը ամբարտաւ ըստ կարելոյն :

Իսկ պատերազմի հիւսնդանքներէն
վերադարձող զինուորներէ շատերու
վիճակը նուազ արգահատիկի չէ :
Նախ զրամ չկայ որ ձեռք մը գցեստ
գնէ ու վերադառնալ փրայնէն, նետէ :
Բացառած վէրքը կամ հիւսնդութիւ-
նը չեա չը ներք որ դորձէ : Ժողի
ճարտնական թիկնը զինուորի մը
անձնասպանութիւնը գրած էր : Այս
խեղճը Բօթ-Արթուրը պաշտօնող քա-
նակին մէջ ըլլալով, 203 մէթրոնց
բլուրի գրաւման առին աջ թեւէն
կը վերադառնալ եւ հիւսնդանց
տարուելոյն ժեւը կարելի հարկ կը-
լայ : յետոյ գլխը հայրենիք կը
վերադարձնեն : Այ թեւը կորսնցու-
ցած ըլլալով չկրնար աշխատել, բայց
չուզեր ի իր ծեր եւ արդէն
թշուառ ծնողաց բնո ըլլալ, կորչէ
անձնասպան ըլլալ ու ինքզինք ծո-
վր կը իր հետէ :

Իր աջ քաղուկը սիրով հայրե-
նիքին համար նուիրող հայրենա-
սէր զինուորի մը աղքատութեան
պատճառաւ անձնասպան ըլլալ ըս-
տիպով չէ կարելի առանց յու-
զում լսել կամ իմանալ :

մանին մէջ : Կինը դերձակութիւն կը-
նէր հոն, երբ մատամ Բիւս անուն
կին մը գալով ձեռք մը լաթ կարել
տուաւ : որմէ խիստ գոհ մնալով, ու-
րիշ անգամներ ալ այցելութեան եկաւ
եւ ամուսին Պ. Բիւս ալ մեկտեղ
բերաւ քանիցս : Եւ տիկին Ժօրիս,
Մատամ Բիւսի խնդրանքին վրայ ըս-
կաւ գաղիւնէն սորվեցնել անոր Ժօ-
րիս ամուսինները երբ Բիւս ընտա-
նիքներուն գրադուրը հարցուցին,
անոնք պատասխանեցին թէ Բիւս
բէթրիկ անուաւրով կըրողը, զօր
Կ. Պոլսոյ մէջ ալ առաջացնելու հա-
մար հոս եկած էր, եւ ասկայն, հա-
կառակ այս յայտարարութեան, Բի-
բրս բնաւ չէր աշխատէր, եւ խիստ
չափ արամ կը ծախսէր : Ժօրիս թէ եւ
Բիւսի մասին կարգ մը կասկածներ
տածել սկսած էր, սակայն ամուսինը
վստահացուցած էր զինքը անոնց պատ-
ուաւորութեան վրայ : Մատամ Բիւ-
սի կրնկերակցէր ուս օրիորդ մը,
որուն վերջին ծայր սէր կապած էր
Տիկնի Ժօրիս եւ կը ջանար համոզել
ամուսինը այս Ռուսներուն պատուա-
ւորութեան վրայ : Այս ուսմանցի
աղջիկը այն միջոցներուն հօրը հետ
մեկտեղ Կ. Պոլիս գալով թէ եւ Բիւս-
բր օրէն Բիւսանած էր, սակայն աղ-

ՀԱՐԻՍԿԱՐԱԿԱՆ ԶԱՐԺՈՒՄ

ԵԿԵՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Զարթոնքներէ ի վեր գրողները եւ շատերէ սպասուած «Ան Վտանգը» վերջապէս տեսանք անցեալ կիրակի Կարգ մը ոտքը բոլորիկ ցուցարարներ, որոնց մէջ Կարեւոր տեղ մը կը բռնէին Կոչիկ ներկող յաճար. Յոյններու կոխէ մը ծագած չփոթութենէն օգտուելով, յաջողեցան իրենց շարժ հաւայել հազարաւոր սկսերներ, եւ Աղէքսանդրիոյ անգործութենը մասամբ վրդովեցին իբր 3 Ժամ, Այս նորոթներակ ցուցարարներուն գլխաւոր զէնքերն էին փայտի, ապակիի եւ քարի կտորներ, որոնցմով կը սպառնային մասնաւորապէս սկսարարներու, ինչպէս են կիներն ու աղաքները «աշտպուճուկներու նման, թէ այս Ան Վտանգին փառաշունը ճոճող հազարաւոր ցուցարարները, բաղաժամաբ իրենց դոճում գոչումին, որքան ճշմարիտ մը կը ցան յառաջ բերել, ասիկա յայտնի է ամենուս, ուրեմն կիրակի օրուան խառնակութենաց արդիւնքը չէ որ պիտի ըզբողեցնէ զմեզ, այլ՝ այն ոգին, այն նշանաբանը եւ այն կրօնական խանդը, որով կատարուեցաւ հակաքրիստոնէական ցոյցը:

Աւելի ասիկաներով մասնաշեղծեցաւ արդէն, թէ Սուլթան Համիտի կազմալուծութենը, տեսնելով քրիստոնէայ աշխարհին միաժամանակ իրեն դէմ կազմելը, դիմում կրնէ պաշտպանութեան կամ վրէժի սովորէն տնարգ ձեռն, որ է՝ կրօնական գրգռում: Սիւղէմ մըն է այս, որուն արեւնադանգ արդիւնքները առատօքէն տեսնուեցան Հայաստանի գաղտնիքն մինչեւ Մակեդոնիոյ լեռները եւ մինչեւ ծովերու մէջէն ապրտամբող կղզիները: Արդ, պատճառ չկար որ նոյն սիւղէմը չը փորձուէր այսօր Եգիպտոսի վաղն ալ գոյցէ Հնդկաստանի մէջ կամ այլուր: Թէ խալիֆայութեան մոլորեցումներէն բաղկացած համալսմական խմբակ մըն էր որ կիրակիի ցոյցին խմորը պատ-

շիկը զգուած էր օթելի կիտնքէ եւ կը փափաքէր որ մեկտեղ բնակին Ժօրիս ամուսններու հետ, Ժօրիս չկրնալով մերժել կնոջը թախանձը, ուստի արդի օրիորդին ու անոր հօրը համար երկու սենեակ յատկացուցած էր Եկնի Չարչը, Ճէպայի փողոցի Բառովիլի վարձած արասթըմաճէն, ուր ինք կը բնակէր արդէն: Ռուսացիին անունն էր Սամուէլ Ֆային, իսկ աղջկանը անունը Ռուպինա Ֆային: Հայր եւ աղջիկ ամիսքի մը չափ Ժօրիսին յարկաբաժնին մէջ բնակելէ ետք, յայտարարելով թէ աղջիկը օգափոխութեան պէտք ունի, երկուքն ալ հեռացած էին ան կէ: Լիբարիս բնտանիքն ալ Շարպա գացած էր, եւ անգամ մըն ալ չէին տեսած զանոնք Ժօրիս ամուսնները: Ժօրիս, ասոնց ամէնքը մանրամասնաբար պատմելով բացայայտօքէն յայտարարած էր թէ ինք բնաւ տեղեկութիւն չունի քառչուէ առնել կրող կառքէն եւ եղբունական յարձակումէն:

Եւ սակայն, երբ հարցուեցաւ Ժօրիսի թէ Լիբարիսըն ու անոր կիներ ետքը իր առաջնաբայութեամբն ու միջնորդութեամբը, իր բնական արար-

բաստեց, այս մասին չիք տարակոյս: Որովհետեւ, ինչ որ ալ ինչուս բռն Մուսթաֆա Ֆաթէլինը, եւ պաշտօնական ազգարարութիւն ընդունելէն ետք, որքան ալ խոստանալէն իրենց լեզուն, մինք չենք կրնար մոռնալ հ միջամական գրգռիչ քրտոթիւնները, եւ, հակառակ մեր սկսարարաբարութեան, մենք չենք կրնար չհասկնալ «մա՛ն քրիստոնէաներուն, քաջե՛ր» բացառաճոթութիւնը որ կիրակի օր ամէն ցուցարարի լեզուն եւ գաւազանին ծայրը կը թրթռար, կրօնական պատերազմի մը սովորական նման: «Մա՛ն քրտոնեաներուն, քաջե՛ր»: Ու այս ինչ քաջ կիսաներ են ասոնք. . . Այլա՛ն որքա՞ն խեղճ կիներու եւ պատանիներու կը սպառնան՝ ոչ իսկ տաճկական յօթաներով ալ վախ դաւազաններով, որոնք անգէն ու անպաշտպան հայ վարդապետ մը կը խոշտանգէր, անոյ փողոցներու մէջ, որոնք սրճարաններու ա սկիւններն ու սեղանները կը կտրեն. . . եւ որոնք լեղապատառ կը փախչին տաք ջրղտի մը ազգեցութեան տակ, ուրեմն դեռ ինչքա՞ն պիտի ըլլային, ինչքա՞ն տեղ արիւն հոսէր իրենց վրայ, ինչպէս բռած է, եւ պիտի ընէր իրենց Մալիֆան, ո եւ է քրիստոնէայ ցուցարարի դէմ:

Հակաքրիստոնէական նոր ցոյցի մը ցոյցները թէպէտ կրկին կը շրջին ամէն կողմ, նոյն իսկ առ կիրակի օրուան համար, ու թէպէտ Եգիպտոսի գաւառներէն վրդովիչ լուրեր կը հասնին, եւ սակայն, պաշտօնական չընդունելու մէջ առ կատարուել համաժողովը կը տիրէ թէ ոստիկանութիւնը ջշատած ըլլալով ցուցարարներուն ոյժը, ո եւ է նոր վտանգ չկայ: Անդիական կառավարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առած է եւ անդիական նաւարածիւրը, որ մինչեւ հիմա մեկնած պիտի ըլլար, բաւական ասին պիտի մնայ Եգիպտոսի ջոյրերուն մէջ: Զերբակալուած 500 շուփ սրարներէն 100ը պիտի դատուին այս կիրակի, 80ը՝ ե կուշաթի եւ 40 ր երեքշաբթի, Եգիպտոսի անդիական գրուման բանակը որ այս

թրմանին կից մասնաւոր տուն մը վարձած ու հոն փոխադրուած են, ինչ որ մտերմական յարաբերութեան մը ապացոյց է, Ժօրիս պատասխանեց թէ արդարեւ Լիբարիս ամուսնները իր բնական արարութեանին կից գաւառող տուն մը փոխադրուած են, եւ թէ Սամուէլ Ֆայինի ու աղջկանը վերադարձուցած կարասիները անոնց տուած են: Թէ նոյն միջոցին ալ կինը շարունակած է գաղիներէն դուստ ալ Տիկին Ռիսի, թէ եղբունական սրարքին անդի ունեցած ուրաթ գիշերն ալ Ռիս ընտանիքին տունը գացած է եւ Ռիս այն գիշեր պատրուակելով թէ գործունի, վեր ելած է եւ Ժօրիս տեսակցած է Տիկին Ռիսի եւ յետոյ անոնց տունը հիւր եկող Օր. Ռուպինայի հետ, մինչեւ ժամը 4 ուկէս տեսակցած է ստորնայարկի սենեակին մէջ ու անկէ յետոյ ալ տուն վերադարձած: Ժօրիս նաեւ յայտարարած է թէ խիստ մտազբաղ տեսեր է Ռիսը, որ պահ մը վարի սենեակը գտնուած միջոցին, խելքը միտքը վերնայարկի սենեակին նուրբում էր, ուր բացայայտ էր թէ քանի մը մարդիկ կային, քանի որ անոնց ձայններն

առթիւ նոր յաւելումներ պիտի ունենայ, Աղէքսանդրիայէն հազիւ կէս ժամ հեռու, Մուսթաֆա Բաշայի մէջ բանակած է կազմու պատրաստ: (Աղաւթ-Բեմ)

ՆՈՐ ԴԵՊՔԵՐ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Բեզերսպուրի 13 դեկտ.

Բեզերսպուրի մէջ գործադուլը գրեթէ վերջացած է: Կէս օրէ յետոյ մէկ մօժ մասը իրենց գործերուն սկսան: Վարչապետի կառավարութեան անդ Վորճաւորաց թաղերուն մէջ երէկ ջանադին շփոթութիւն յառաջ բերել, բայց չը յաջողեցան: Զօրքը կը շարունակէ ցրուել գործաթաղները քաղաքին կեդրոնէն: Վիշակիկ թաղին մէջ խաղախները ստիպուեցան կրակ ընել ցուցարարներու դէմ որոնք թրամվայի կառքերը կը կեցնէին: Ընդհանրապէս գործաւորաց մտքերը վնասուած են:

Ժողովուրդը արդէն սկսած է բողոքել յեղափոխական շարժումներուն դէմ: Այսօր տեղի ունեցան ժողովրդական գումարում մը հոն կարգացուեցաւ յայտարարութիւն մը որով կը հրաւիրուին գործաւորները յեղափոխականներէ չը խաբուին, որոնց ընդհանուր գործադուլ ընելու նպատակը չը յաջողեցաւ:

Յայտարարութիւնը կրէ թէ կայսեր. Տոման նկատուողութեան պիտի առնէ գումարուաց բոլոր օրինաւոր պահանջները:

Մօսկուայէ հասնող պաշտօնական տեղեկագրաց նախելով, յեղափոխական միջոցաւ հաստատուած է այս քաղաքին մէջ. այս կազմուած է այն ուսանողներէն որոնք արդէն երկու տարիէ ի վեր լրացուցած են համալսարանին չըջանը եւ կազմակերպուած է բոտ խորքով եւ Օտեսայի օրինակին:

Պետին 13 դեկտ.

Վոյժ գործակալութիւնը կիմանայ Մօսկուայէն թէ գործերը յաղթած

ու յայտարարողները զգալի կրկնային վարէն: Ուրաթ օրն ալ կանուխ սնոր քովը գացած է Ժօրիս եւ քառորդի մը չափ տեսակցած:

Իրեն ուղղուած հարցումին թէ կինը ո՞ր կը գտնուի, Ժօրիս պատասխանեց. - Եղբունական զէպքէն 12 օր առաջ ըսած էր թէ մայրը տեսնելու համար կը փափարի Պեյճիքա երթալ, ուստի հիւպատոսարանէ անցագիրը առած էր եւ ինքը Ժօրիս արկին Ռիսի ընկերակցութեամբ մինչեւ Սիրքէնի եկած էր անոր ողջերթի: Սիրքէնիէն մինչեւ Վիէնա տոմս չէին տուած եւ Ժօրիս ստիպուած էր մինչեւ Պեյճիքա տոմս մը գնել կնոջ համար, զոր նոյն օրն իսկ ճամբու դրած էր նոյն կառավարութեամբ: Ասկէ ի վեր 10-12 օր անցած էր եւ Ժօրիս կը գարմանար որ դեռ չէր կրցած ըստոյգ տեղեկութիւն մը առնել ամուսնին Անվէրու հասնելուն եւ անոր Պեյճիքան նկատմամբ:

Երբ Ժօրիսի հարցուեցաւ թէ կինը ինչ պատճառ ունէր անոնց հետ յարաբերութիւն հաստատելու, Ժօրիս պատասխանեց թէ՛ կինը կատարելապէս համոզուած էր թէ անոնք պիտի կրնանային իր ամուսնը այսինքն Ժօրի

ին յեղափոխականներուն ամէն կոնքներու մէջ: Շարաթ իրիկուն տեղի ունեցած կոնք թվերայա պողոտային վրայ, ուր զօրքը ստիպուեցաւ չըջահար թնգանթներ գործածել երկու ժամ տեսց եւ խիստ կատաղի եղաւ: Կը հաւաստեն թէ յեղափոխականաց կորուստները չառ մեծ են: Գիշերը խաղաղ անցաւ, բայց յաջորդ օրը թնգանթաձիգ զօրքը ստիպուեցաւ կրկին միջամտել: Քաղաքին արտակերպ մասերը շարժման մէջ են, մինչեւ կեդրոնական փողոցները խաղաղ են: Գերմանիոյ հպատակները անմիջապէս են: Գերման չոգենաւ մը մեկնեցաւ Ռէվալէն Համպուրկ. մէջը 39 փախստական կար: ուրիշ գերման չոգենաւ մը 80 փախստականներով Լիպան մեկնեցաւ:

Պեյսթ 13 դեկտ. 1903

Ամիրալ-Օպէ» գրահաւորը հրաման ընդունեց դէպի Պաթիկ ծովը մեկնել, որպէսզի ի հարկին Ռուսիայէն փոխադրէ Ժրանսական հպատակները:

Բեզերսպուրի 14 դեկտ.

15000 գործաւորներ գործի սկսան, 48000 գործաւորներ դեռ գործադուլի մէջ են:

Երեքշաբթի գիշեր ձերբակալութիւն կատարուեցաւ բանակին ընդհանուր մեծ սպայակոյտի բոլոր անդամներուն, 49 աճերէ բաղկացեալ, Զերբակալուած անձներուն մէջ կան սպայակոյտի պետ եւ երկրաչափ Շուլիման, Անոնց ձերբակալման վարկեանին բռնուեցան անոնց հաւաքման տեղէն վաւերաթուղթեր, յատկազօծեր եւ պաթուցիկներ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Եգիպտոսի մայրաքաղաքին մէջ Գողոս փայա նոխադաշնութեամբ կազմուած է «Հայկական բառեգրութեան ընդհանուր Միութիւն»: Այս միութեան գան-

առ առաջացնել, ինչ որ խոնարհացած էին: Կինը անոր համար անոնց ծառայութիւն մատուցանել կը ցանկար, որովհետեւ դրամը շատ կը սիրէր: Ինք սովորութիւն չունէր երբեք կրնոյր գործերուն խառնուելու, զօր ազատ ձգած էր: Սամուէլ Ֆային, աղջիկը Ռուպինա Ֆային, Ռիս եւ մատամ Ռիս Ժօրիս ամուսններուն հետ բնակելու համար Պեյճիքալի կողմը պահանջուցին վերեւ տուն մը վարձել մտադրած էին: Ժօրիսի կիներն ալ այս բանին վր ջանար համոզել ամուսնին: Երբեք կինի այս տունը պատահա՞ էին իսկ, եւ Ժօրիս գայն խիստ մեծ գանդով, մերժած էր հոն հաստատուել, մինչդեռ կինը պնդած էր թէ հոն հաստատուել, մինչդեռ կինը պնդած էր թէ հոն հաստատուելու, մինչդեռ կինը պնդած էր թէ հոն հաստատուելով իսլամ կրնորու հետ ալ յարաբերութիւն պիտի հաստատուի եւ առաջ պիտի տանէր իր ղերձակութիւնը: Ժօրիս սակայն անոնց ոչ մէկին կարեւորութիւն տալով չէր վարձած յիշեալ բնակարանը:

(Շարունակելի)

